

Vladimir Findak

ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U PODRUČJIMA EDUKACIJE, SPORTA, SPORTSKE REKREACIJE I KINEZITERAPIJE

1. UVOD

U cilju što kvalitetnijeg sagledavanja ne samo mjesta organizacijskih oblika rada u edukaciji, sportu, sportskoj rekreaciji i kineziterapiji, nego i njihove uloge u realizaciji ciljeva i zadaća, kako u svakom pojedinom području primijenjene kineziologije, tako i u području kineziologije kao supstratne znanosti, potrebno je, uz ostalo, ukazati na najmanje četiri stvari.

Prvo, činjenica je da suvremeni čovjek, tj. ljudi danas žive drugačijim životom. Sve se mijenja brzo i brže nego što želimo, tako da jedino što je sigurno jesu promjene kojima su izloženi svi i sve. Dakako, čovječanstvo traži odgovore na te promjene, a poglavito na one koje imaju attribute tzv. globalnih problema, kao što su npr. zdravlje, obrazovanje, slobodno vrijeme, ekologija i drugo. Nema sumnje da se radi o izuzetno važnim civilizacijskim pitanjima s kojima se na direktan ili indirektan način bave brojne znanosti (Beck, 2004., Reich, 2044).

S obzirom da znanstvena i tehnološka revolucija, uz ostalo, neprestano smanjuju udio čovjeka u radu, a to znači i pozitivne poticaje koji su čovjeku stoljećima osiguravali održavanje biološke ravnoteže organizma, da se suvremeni čovjek i inače sve manje kreće, sve se više ukazuje potreba da tjelesno vježbanje preuzme ulogu uspostavljanja ravnoteže između suvremenog čovjeka i izmijenjenog načina života i rada (Raczek, 1998). To iz razloga što sve više prevladava uvjerenje da samo tjelesno i psihički spremna osoba može odgovoriti zahtjevima suvremenog života. I drugo, postoje brojni dokazi koji nepobitno potvrđuju da se znanstveno utemeljenim tjelesnim vježbanjem može bitno utjecati na antropološka obilježja čovjeka (Findak, Metikoš, Mraković, 1995., Kovač, Jurak, Strel, 2007).

Polazeći od kineziološkog ideala čovjeka koji podrazumijeva dobro zdravlje, harmoničan razvoj i održavanje čovjekovih osobina i sposobnosti te usvajanje znanja neophodnih za učinkovit život i rad u suvremenom društvu, valjanim sustavom tjelesnog vježbanja može se smatrati samo onaj kojem je cilj unapređenje zdravlja čovjeka, optimalan razvoj njegovih osobina i sposobnosti, usvajanje motoričkih i teorijskih znanja važnih u svakodnevnom životu i urgentnim situacijama, poboljšanje motoričkih postignuća i osiguranje primjerenih odgojnih učinaka (Findak, 2003).

Dakako, iz tako definiranog motrišta kineziologije na tjelesno vježbanje proizlazi i mjesto i uloga njezinih primijenjenih područja.

I četvrto, postavlja se pitanje kako odgovoriti na atribucije koje prate područja edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije u suvremenim uvjetima života i rada? U traženju odgovora na postavljeno pitanje mogući su različiti pristupi i rješenja među kojima sasvim sigurno potrebno mjesto zaslužuju i odgovori koji se odnose na organizacijske oblike rada u spomenutim područjima kineziologije.

2. TEORIJSKE ODREDNICE ORGANIZACIJSKIH OBLIKA RADA

Ukoliko se slažemo da prethodno naznačena pitanja predstavljaju dobru orijentaciju u traženju puteva do odgovora na istaknuti naslov, onda ćemo se vjerojatno suglasiti s tim da ih treba sagledati ne samo s aspekta opće prihvaćenih znanstvenih postignuća, nego i s općeg kineziološkog gledišta prema kojemu ključna uloga u svakom primijenjenom području kineziologije, uz ostalo, pripada i organizacijskim oblicima rada koji egzistiraju u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije.

Zato u cilju što efikasnijeg provođenja organizacijskih oblika rada treba, uz ostalo, definirati jasne teorijske odrednice koje u većoj ili manjoj mjeri, odnosno u nekim područjima primijenjene kineziologije više, a u nekima manje, utječu na kvalitetu njihova prakticiranja u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije.

S aspekta općeg kineziološkog motrišta to za našu supstratnu znanost, uz ostalo, znači da se (1) mora nastaviti baviti s problematikom koja imanentno pripada kineziologiji i njezinim primijenjenim disciplinama i (2) da se treba intenzivnije nego do sada usredotočiti na bavljenje onim problemima ili dijelovima problema uz pomoć kojih se može u većoj mjeri nego do sada odgovoriti na zahtjeve koji proizlaze iz realnog života i rada, uključujući i one koji se odnose na organizacijske oblike rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. Držimo da bi to trebala biti paradigma ne samo za daljnji razvoj kineziologije i njezinih primijenjenih disciplina, nego i za veću efikasnost naše supstratne znanosti, kako danas, tako i u budućnosti (Findak, Prskalo, 2011). Shodno tome, to bi trebao biti moto svih znanstvenih istraživanja u području kineziologije i njezinih primijenjenih disciplina. Nema sumnje da bi predloženi obrazac u osjetnoj mjeri utjecao ne samo na jačanje autoriteta kineziologije u znanstvenim krugovima, nego i u društvenoj javnosti, a što je još važnije na njezin daljnji razvoj.

Shodno do sada izloženom držimo da paradigma organizacijskih oblika rada u područjima primijenjene kineziologije treba proizlaziti s jedne strane iz dosadašnjih

postignuća naše supstratne znanosti, a s druge strane iz potrebe za pronalaženjem novih organizacijskih oblika rada, a prije svega onih koji će u najvećoj mjeri odgovoriti izazovima života i rada u suvremenom društvu i unapređivanju rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. Shodno tome, da bi postignuća kineziologije došla do još većeg izražaja nego do sada, potrebno je u narednom razdoblju u posredovanju, uz već formirane teorijske informacije i praktična znanja, koristiti i nove spoznaje o mogućem i potrebnom doprinosu organizacijskih oblika rada ukupnoj kvaliteti rada u svim područjima primijenjene kineziologije. To pak uz ostalo, znači da treba pronalaziti nove organizacijske oblike rada, pri čemu prednost treba dati onima koji će omogućiti u većoj mjeri nego do sada korištenje suvremenih tehnologija, novih metodičkih strategija, suvremenih sredstava i ostalog, a sve s ciljem da se rad s onima koji su uključeni u određeni organizacijski oblik rada odvija na što kvalitetniji način.

Međutim, hoće li se i u kojoj mjeri iskoristiti komparativne prednosti novih znanstvenih spoznaja o primjeni organizacijskih oblika rada u svakom pojedinom području primijenjene kineziologije to, uz ostalo, ovisi i o načinu i dinamici prenošenja tih informacija u svakodnevnu praksu. Držimo stoga da bi u narednom razdoblju trebalo uspostaviti kvalitetniju suradnju nego do sada na relaciji između znanosti i struke, odnosno između znanstvenika i stručnjaka koji neposredno rade, odnosno realiziraju programe vezane uz organizacijske oblike rada (Findak, Neljak, 2009).

I drugo, efikasnost implementacije znanstvenih spoznaja o novim organizacijskim oblicima rada sasvim sigurno ovisi i o spremnosti stručnjaka ili, konkretnije, nastavnika, trenera, voditelja sportske rekreacije ili kineziterapeuta, da ih interpretira na primjeren način. Naime, s obzirom da je upravo stručnjak taj koji neposredno odlučuje o svim vitalnim pitanjima vezanim uz pripremanje, organizaciju i realizaciju izabranog organizacijskog oblika rada, očekivano je da će kreativni stručnjaci, stručnjaci s aktivnim znanjem o određenom organizacijskom obliku rada biti uspješniji u njegovoj realizaciji, i obratno.

Uz do sada izloženo važnu ulogu za osiguranje kvalitete rada ima i „milje“ u kojem se provode organizacijski oblici rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. Shodno tome, držimo da su odgojno-obrazovne ustanove, sportske organizacije, centri za sportsku rekreaciju, organizacije i ustanove u kojima se provode kineziterapijski tretmani vrlo pogodne, da ne kažemo popularne sredine za provođenje programa vezanih uz organizacijske oblike rada u spomenutim područjima primijenjene kineziologije. Razloga za istaknutu tvrdnju ima više, a ovom prilikom ćemo ukazati samo na dva. Prvi, u naznačenim sredinama ne samo da se nudi, nego je gotovo osiguran kontakt s djecom, učenicima, sportašima, rekreativcima, kao i s osobama koje imaju zdravstvene tegobe, a zapravo su svi oni potencijalni korisnici programa koji se nude u okviru pojedinih organizacijskih oblika rada. I

drugi, to su sredine koje gotovo u pravilu nude znanstveno verificirane programe, koje raspolažu s primjerenim materijalnim uvjetima rada, s adekvatnim stručnim kadrovima, potrebnom logistikom i drugo (Jurak i dr., 2009). To je istodobno jedna od garancija da se svi oni koji su već uključeni ili se namjeravaju uključiti u neki od organizacijskih oblika rada zaštite od najezde tzv. kvazi programa koji se na tržištu usluga i rada nude pod nazivom „naj“ programa, odnosno „obećavajućih“ organizacijskih oblika rada, najčešće bez znanstvene i stručne verifikacije.

Dakako, prezentirani primjeri nisu jedini, ali su sasvim sigurno važni za potpunije sagledavanje uvjeta i uloge organizacijskih oblika rada u ostvarivanju ukupnih ciljeva i zadaća u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. Očekuje se da će u narednom razdoblju kineziološka teorija i praksa dati i druge odgovore na istaknuti naslov, a sve s ciljem da se uz pomoć organizacijskih oblika rada osigura što kvalitetniji rad u svakom od primijenjenih područja kineziologije.

3. ŠTO DETERMINIRA ORGANIZACIJSKE OBLIKE RADA U PODRUČJIMA PRIMIJENJENE KINEZILOGIJE?

S obzirom da postoje razlike između pojedinih područja primijenjene kineziologije, ne samo u njihovim temeljnim ciljevima i zadaćama nego i u nasljeđu pa shodno tome i u postignućima, treba se suglasiti da na istaknuti naslov nije moguće dati jednoznačan odgovor ili, točnije, odgovoriti na način koji bi se odnosio posebno na svako područje primijenjene kineziologije. To je razlog što ćemo u cilju da što uspješnije detektiramo što to zapravo determinira organizacijske oblike rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije, ukazati na opće „agregate“ koji imaju univerzalni karakter pa se odnose na sva područja primijenjene kineziologije.

Prije svega treba utvrditi da kineziologijska znanost raspolaže svakim danom sa sve više informacija ne samo o vrijednostima kinezioloških aktivnosti, nego i o načinima uz pomoć kojih se mogu efikasno provoditi pojedine kineziološke aktivnosti. Štoviše, držimo da su danas postignuća u području kineziologije na takvoj razini koja omogućava stvaranje preciznih modela organizacije i realizacije vježbanja u svim područjima primijenjene kineziologije (Findak, 2012). Shodno tome, držimo da bi u narednom razdoblju trebalo više nego do sada postignuto i dostignuto u kineziologiji kao suspsratnoj znanosti koristiti i u njezinim primijenjenim područjima, a poglavito u dijelu koji se odnosi na organizacijske oblike rada.

Poslije do sada izloženog postavlja se pitanje, što determinira organizacijske oblike rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije? Odgovor na istaknuto pitanje je nemoguće dati bez sagledavanja temeljnih odrednica, koje u većoj ili manjoj mjeri, u jednom području primijenjene kineziologije više, a

u drugom manje, zapravo determiniraju organizacijske oblike rada u spomenutim područjima.

Sasvim sigurno da su organizacijski oblici rada determinirani ne samo s primarnim ciljevima i zadaćama svakog pojedinog primijenjenog područja kineziologije, nego i sa sekundarnim ciljevima i zadaćama, tj. s ciljevima i zadaćama koji se ostvaruju ili mogu ostvarivati kako putem osnovnog programa, tako i uz pomoć diferenciranog programa. Kada se radi npr. o području edukacije svi organizacijski oblici rada, koji se u svakodnevnoj školskoj praksi javljaju u terminima nastavni, izvannastavni i izvanškolski organizacijski oblici rada, i pored toga što se razlikuju ne samo po sadržaju nego i po realizaciji, u biti čine organsku cjelinu i u službi su ostvarivanja općeg cilja i zadaća ovog odgojno-obrazovnog područja (Bailey, 2006., Findak, 2009). Dakako, to vrijedi uz veće ili manje razlike i za druga područja primijenjene kineziologije. To je iz razloga što se opći ciljevi i zadaće u bilo kojem području primijenjene kineziologije ne mogu realizirati samo putem npr. nastavnog procesa u području edukacije, trenažnog procesa u području sporta, procesu tjelesnog vježbanja u područjima sportske rekreacije i kineziterapije, nego isključivo putem odgojno-obrazovnog procesa.

Istina je da su nastava, trening, rekreativno vježbanja, kineziterapijsko vježbanje temeljni organizacijski oblici rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. Ali je točno i to da nisu dovoljni za ostvarivanje općeg cilja i zadaća u spomenutim područjima, dakako, time se ne umanjuje uloga temeljnih organizacijskih oblika rada. Naprotiv, ti organizacijski oblici rada predstavljaju poligon za pripremu i uključivanje učenika, sportaša, rekreativnih vježbača u ostale organizacijske oblike rada koji egzistiraju u određenom području primijenjene kineziologije.

Pored toga, organizacijske oblike rada determinira i dob sudionika, njihovo predznanje, aktualno stanje njihovih antropoloških obilježja i dakako, interes za bavljenjem određenim kineziološkim aktivnostima, kao i stanje njihova zdravlja. Dakako, s te adrese postoje određene razlike između pojedinih područja primijenjene kineziologije, kako s obzirom na dob i spol, tako i s obzirom na aktualno stanje antropološkog statusa sudionika, odnosno onih koji se opredjeljuju za aktivno sudjelovanje u određenom organizacijskom obliku rada.

Organizacijski oblici rada determinirani su i konkretnim materijalnim uvjetima rada, poglavito kada se radi o onima koji su izvan korpusa tzv. osnovnog programa. Naime, i pored objektivno sve povoljnijih uvjeta za provođenje organizacijskih oblika rada u gotovo svim područjima primijenjene kineziologije, činjenica je da je povoljnije stanje s provođenjem organizacijskih oblika rada koji pripadaju tzv. osnovnom programu, nego s provođenjem onih iz tzv. diferenciranog programa. Sasvim sigurno da su razlozi takva stanja različiti, vjerojatno i objektivne i subjektivne prirode. Iako na razloge objektivne prirode najčešće ne možemo utjecati, bar ne u

većoj mjeri, razloge subjektivne prirode trebalo bi u narednom razdoblju „eliminirati“ kako bi se u što je moguće većoj mjeri iskoristile komparativne prednosti ne samo raspoloživih materijalnih uvjeta rada, nego i postojećih organizacijskih oblika rada. Drugo je, međutim, pitanje kada se radi o primjeni novih organizacijskih oblika rada tako ih možemo i koliko provoditi u postojećim uvjetima rada. Dakako, o tome hoće li se određeni organizacijski oblik rada provoditi odmah ili ne, u izvornom ili u modificiranom obliku o tome odlučuju stručnjaci. Jedno je, međutim, sigurno svejedno radi li se o primjeni tzv. starih ili novih organizacijskih oblika rada, svi su organizacijski oblici rada determinirani i načinom njihove interpretacije i eksploatacije.

Naime, držimo da upravo od interpretacije i eksploatacije organizacijskog oblika rada, uz dužno uvažavanje svih do sada izloženih kondicija koje ih u većoj ili manjoj mjeri determiniraju, u mnogome ovise krajnji efekti njihove primjene. Razloga za istaknutu tvrdnju ima više, a mi ćemo ovom prilikom ukazati na samo dva. Prvi, kada se radi o interpretaciji bilo kojeg organizacijskog oblika rada, činjenica je da krajnji efekti njegove primjene ovise prije svega o poštivanju temeljnih načela njegove izvorne interpretacije. Međutim, točno je i to da uspješnost interpretacije izabranog organizacijskog oblika rada, pored toga, ovisi i o reakciji njegovih sudionika, da ne kažemo o načinu njihova „prihvaćanja“ ponuđene interpretacije, na što svaki stručnjak mora primjereno reagirati. To će nerijetko imati za posljedicu poduzimanje određenih kinezioloških intervencija, a kakve će te intervencije biti ovisi o konkretnoj kineziološkoj situaciji. I drugi, što se tiče eksploatacije svakog pojedinog organizacijskog oblika rada treba reći da se ona u principu provodi na temelju kondicija koje su za određeni organizacijski oblik rada karakteristične. Međutim, s obzirom da sudionici koji sudjeluju u izabranom organizacijskom obliku rada najčešće ne pripadaju homogeniziranim skupinama, zbog čega treba tijekom vježbanja „pomiriti“, ili amortizirati razlike koje nerijetko među njima postoje i konačno, da se u biti radi o „živom“ procesu, prilikom eksploatacije svakog organizacijskog oblika rada treba biti krajnje senzibilan, kako u njihovoj pripremi i organizaciji, tako i u njihovoj realizaciji. O tome je potrebno voditi brigu utoliko prije i više kada se radi u skromnijim uvjetima rada, a posebno sa sudionicima koji su se tek uključili u izabrani organizacijski oblik rada.

Dakako, prethodno naznačena pitanja o tome što determinira organizacijske oblike rada, u manjoj ili većoj mjeri, odnose se na sva područja primijenjene kineziologije. Naime, uz dužno poštovanje specifičnosti svakog područja primijenjene kineziologije, iz kojih proizlaze i razlike među njima, treba se suglasiti da su spomenuta pitanja toliko univerzalna i istodobno toliko zajednička i važna za efikasno provođenje organizacijskih oblika rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije da ih je potrebno maksimalno respektirati kako u njihovoj pripremi i organizaciji, tako i u njihovoj realizaciji.

4. ZAKLJUČAK

Na temelju do sada izloženog može se zaključiti da istaknuta pitanja vezana uz organizacijske oblike rada nisu jedina, ali su sasvim sigurno važna za njihovo uspješno provođenje u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. I drugo, valja zaključiti da se u njihovu provođenju kriju velike rezerve ne samo u pogledu osiguravanja veće efikasnosti u radu, nego i njihova doprinosa cjelokupnoj kvaliteti rada u područjima primijenjene kineziologije.

Razlog za istaknutu tvrdnju proizlazi ne samo iz činjenice što kineziološka znanost raspolaže svakim danom sa sve više teorijskih informacija o vrijednostima organizacijskih oblika rada za postizanje ukupno kvalitetnijeg rada u svim područjima primijenjene kineziologije, nego i iz spoznaje što još uvijek nije osiguran efikasan transfer tih spoznaja u praksu.

Naprotiv, u narednom razdoblju treba učiniti više kako bi se osigurala veća eksploatacija novih spoznaja nego do sada u realnu svakodnevnicu rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije, a na taj način osigurao i kvalitetan rad za sve sudionike uključene u organizacijske oblike rada koji egzistiraju u tim područjima primijenjene kineziologije.

5. LITERATURA

1. Bailey, R. (2006) Physical education and sport in schools: a review of benefits and outcomes. *J Sch health*, 76 (8), 397-401.
2. Beck, U. (2004) Moć protiv moći u doba globalizacije, nova svjetsko politička ekonomija. Zagreb: Školska knjiga.
3. Findak, V., Metikoš, D., Mraković, M. (1995) Civilizacijski trendovi i biotički opstanak čovjeka. U: *Napredak*, časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu. Zagreb. 136 (4), 398-404.
4. Findak, V. (2003) *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Findak, V., Neljak, B. (2009) *Metodički organizacijski oblici rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije*. U: Neljak, B. (ur). *Metodički organizacijski oblici rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kinezitereapije* (str. 14-20). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
6. Findak, V. (2009) Kineziološka paradigma kurikula tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja za 21. stoljeće. U: *Metodika – časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visoko školskoj izobrazbi*. Zagreb. 10 (2), 371-382.

7. Findak, V., Prskalo, I. (2011) Kinesiological prevention – an important factor in the integrative power of kinesiology. 6th International Scientific Conference on Kinesiology 2011. Milanović, D. Sporiš, G. (Eds.) Zagreb: Faculty of Kinesiology, 223-225.
8. Findak, V. (2012) Kineziološka prevencija u području edukacije. U: Đ. Miletić (ur.). 4. međunarodni znanstveni kongres „Suvremena kineziologija“, str. 34-42. Split: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Splitu.
9. Jurak, G., Strel, J., Kovač, M. (2009) Sportske aktivnosti i obrasci životnog stila slovenske djece i mladeži za vrijeme školskih praznika. U: Metodika – časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visoko školskoj izobrazbi, Zagreb. 10 (2), 383-394.
10. Kovač, M., Jurak, G., Strel, J. (2007) Šport in življenski slogi otrok in mladine. Ljubljana: Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani, Zbor društev športnih pedagogov Slovenije.
11. Raczek, J. (1998) Hipokineza i jej skutki jako problem spolczesnej cywilizacji. AWF. Katowice.
12. Reich, R. (2004) The Future of Success. New York: Alfred Knopf.